

El pa i la coca

per JOSEP M.BALLARÍN I MONSET

El setembre arrenca amb els dies de les marededús trobades. Corbera, Falgars, El Paller, La Quar, La Guàrdia, Gresolet, Montgrony, Montserrat, Queralt.

I me'n deixo. Sembla que la gent d'aquests verals no hagin tingut allà temps altra feina que fer el pastoret i trobar maradedéus. Ves a saber. No m'embolicaré pas a fer la crítica històrica de cada llegenda.

Sigui com sigui, Corbera, Falgars, El Paller, La Quar, La Guàrdia, Montgrony, Montserrat i Queralt són llocs d'aplecs. Si ara no hi ha pastorets, de cert hi ha sardanistes com un segle abans potser hi havia balladors de ball rodó.

Els aplecs no són pas una llegenda, heu-los ací.

Els aplecs són història tal com ens l'expliquen i no pas tal com la vivim. Tal com ens l'expliquen, la història és un entramat de teixits socials molt concrets i sovint massa explicables. Estructures, superestructures, infraestructures i tot això. Deu ser cert.

Aquesta és la història tal com ens l'expliquen i tal com la patim. Perquè fa patir una mica pensar que ens tenen endogalats les estructures, les superestructures, les infraestructures. Hi ha, però, una història que patim i una altra història que vivim i fem amb la pròpia vida entre el pa de cada dia i la coca de cada festa.

Més enllà de les estructures, aquesta terra també ha viscut des de sempre amb el pa i la coca.

El pa de cada dia fou la parròquia: la convivència, el veïnatge, la xafarderia, al safareig, la companyonia als naixements i el condol als funerals. La plaça a l'església de ciutat i la xera davant de l'esglésiola esgarriada de pagès. La parròquia és la cèl.lula bàsica d'Europa, aquestes terres nasqueren per mitosi de parròquies.

Però un poble és més que pa. També és cultura, i vet ací els monestirs de la cultura, entesa tan àmpliament que donava per a copiar els clàssics i per a treballar els coneixements.

Però un poble és més que pa i cultura. També és economia, i no endebades tenim la botiga dels dies, el mercat de les setmanes, les fires dels mesos i els firals dels anys.

Acabo. Un poble és més que pa, cultura i economia. Així que neix, un poble fa festes i mor amb la darrera festa. Nascuda a les festes dels oracles, Grècia ja era a les acaballes quan sant Pau va predicar a l'areòpag, però va morir ben morta quan l'emperador de Bizanci va tancar els jocs olímpics.

La festa és la gràcia de les coses inútils. Les coses necessàries, en allò que tenen de necessàries, no tenen gràcia. Menjar per a afartar-se de llagosta no té cap gràcia, la gràcia és menjar junts i fer bona companyia. El pa, la cultura i l'economia no foren pa, cultura o economia sense la festa. Una marededéu romànica només fóra una peça de museu, un bell tros de fusta, sense la fe i l'aplec dels que li duen un ciri.

El món cristià ho ha sabut de sempre.

Tot just treure el nas pel que després seria Europa, va cercar les festes. Més d'una de pagana fou batejada i esdevingué Nadal o Sant Joan. Però la cristiandant tenia prou vida per a trobar-ne de noves i, seguint el fil dels temps, cada nou temps trobava una nova festa.

LUIGI

La Mare de Déu de Falgars, talla gòtica

Els santuaris són la festa que punteja, àdhuc geogràficament, les terres.

La festa però és més que gresca. Comença per la festa del dolor. Per al dolor de cada dia n'hi ha prou amb el pa de cada dia, per al dolor que arriba com una destrallada cal la festa del dolor dels santuaris, amb la vella que puja descalça a encendre un ciri per al nét.

Els santuaris són el fanal del dolor encès damunt de la plana.

També són la foguerada dels aplecs. Ja fa anys que sóc a la Gala de Queralt i encara no m'hi he avesat. La gent que puja, gairebé tota coneguda i retrobada, que puja amb cara de festa. Per un dia no hi ha estaments, la festa els lliga, cadascú amb el seu dolor, la seva suor, el seu pa de cada dia i el seu pas de dansa per a oblidar el dolor de cada dia.

La vella cristiandat va omplir la terra de festes, des de les grans festes dels firals i del peregrinatges a Roma, a Jerusalem o a Sant Jaume de Compostel.la, fins a la festa menuda d'una ermita penjada als grenys.

D'aquella vella cristiandant no ens en resta massa, ens en resten les festes. Algunes.

Som a avui. Encara ahir mateix vaig veure pujar una dona descalça, encara el mes entrant farem les gales de les marededús.

Som a avui i els temps han canviat. Tenim unes altres estructures, superestructures i infraestructures. Però no tenim altres festes. Hauríem de retrobar la imaginació creadora de festes, que ens guardés els silencis del dolor i ens guanyés un dia de coca per a tots.

Aquest és el mal de les ciutats monstruoses. Hom hi fa estudis sociològics, estadístics, antropològics i urbanístics. Però els monstres no esdevindran ciutats fins que no trobin festes.

Mentrestant, gent de la terra. ací tenim les nostres.